

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Felelős szerkesztő: Soóthy Gyula.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek az egyházmegyei pénztár (Gyulafehérvár vár) címére, reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	8	Kor
Félévre	4	
Negyedévre	2	

Hirdetések díjszabása szerint.

A hitoktatás kérdése az állami népiskolákban.

Irta: Földes Zoltán.

A magyar állami népiskolákban mincsezen még — ez ideig — morális válság. A kereszténység szelleme, úgy nagy vonásokban, még ma is az állami népoktatás alapsajátága.

Azonban nem zárkozhatunk el azon jelenség észrevételétől, mely ma már nyilvánvaló törekvés, leplezetlen mozgalom az erkölcsi nihilizmus érdekében. Hozzá kell mégis tennünk, hogy ez a sajnálatos mozgolódás nemcsak az állami, hanem a hitvallásos iskolák belső életét is érinti. Ennek egyszerű oka, hogy az állam minél tovább, mind nagyobb és intenzívebb befolyást gyakorol az egyházi népiskolák oktatásügyére is. A hitvallásos iskolák függetlensége már-már illuzióriussá válik. A szervezetlen katolikusság nem tudott egy kis egészséges ellenhatást kifejteni.

Áldott szerencse, hogy két konfessor lelkű miniszter következett egymás után. Az egyik megalkotta, a másik életbe lépteti a katolikus autonómiát. (Faxit Deus! Szerk.)

A jelzett szabados szellem térhódítását jelenti, hogy a hittanórák száma fel-tünően kevés az áll. iskolákban. A róm. kath. iskolák számára írt tankönyveket nem lehet valami nagyszerűen alkalmazni az államiakban. A kevés órához és idő-höz mérten — túlbogyok . . . Ha kihagyom a történetek egyrészét a Pokorny vagy Gerely bibliájából: csonkán tanítom az anyagot, s ha már egy néhány elbeszélés kimaradt, a könyvben észlelhető általános összefüggés jelentékenyen megzavarodik.

Olyan bibliai tankönyv kellene, amelyben minden elbeszélés benntfoglaltassék, ami püspökileg elő van írva, rövidre fogva, tömören. A kátéval is így vagyunk, bár itt könnyebb a kihagyás.

Szerintem az állami népiskolák, —

pláne: az osztatlan áll. népiskolák, — számára teljességgel külön, direkt e célra készült hittani tankönyvek kellene. Mert az alkalmas könyvek hiánya kérdésessé teszi az egész áll. hitoktatás eredményességét.

Hiszen jól tudom, hogy a hitoktató Hiszen jól tudom, hogy a hitoktató tüzés, eleven beszéde, annak morális példaadása a tankönyvnél jelentékenyebb tényezők: ámde ne higgye senki, hogy jó kézikönyv nélkül a tanuló maradandó ismereteket szerezhethet. Ha az elhangzott szavakat szabatos, rövid formában könyvekben — fel nem találja és azokból a már tanultakat időnként fel nem frissítheti, az emlékezetébe újfent vissza nem idézheti: a gyűjtött ismeretek csakhamar a feledékenység ködébe vesznek. Mert ide is alkalmazható a mondás: „Scripta manent, verba avolant“ . . .

Tény, hogy a jó, hasznavehető, rövid tankönyv az áll. isk. hittanításához szükségesek.

De nemcsak ez teszi válságossá az

TÁRCA.

Modern strófák.

I.

Modern vagyok, modern,
Modernnek születtem,
Modern nótát dalolt
A dajka fölöttem:
„Nem vagyok én nagyon zülött. . .“
Igy szolt az a nóta,
Nem is vagyok becsületes
Születésem óta . . .

II.

Rajtam mindig látszik a'
Chic és elegancia;
A szívem az — oda van,
Oda van,
De az eszem — az arany,
Az arany.

Okos vagyok szörnyümmöd,
A fejem egy pesti bolt:
A legeslegvegyesebb,
Vegyesebb;
Dús haja legbecsesebb,
Becsesebb . . .

Ádám, Éva . . . ha-ha-ha!
Nem hittem én azt soha;
Az Urat nem ismerem,
Ismerem,
A gyönyör az Istenem,
Istenem . . .

A hazát — azt nevetem,
De mert tömi a zsebem,
Dikciózok nagyokat;
Nagyokat;
Szolgálom a pártokat,
Pártokat.

Csalok, lopok, zsarolok;
Ámde mégis nagy dolog,

Ha valaki mondja azt,
Mondja azt,
Rossz hírbe hoz a — paraszt,
A — paraszt!! . . .

A becsület — drága kincs,
Azt tiporni jussa nincs . . .
Párbaj lesz belőle nagy,
Oh, be nagy,! . . .
S im, becsület, tiszta vagy,
Tiszta vagy! . . .

Földes Z.

Futó vonatokról.

Ádám Éva.

Manapság csak igazán arra hivatottaknak van megengedve az utelírás. Akiknek a szeme új látásokra, a lelke mély megérzésekre képes. Ezek tudnak tanulságosan írni. Úgy érzem: nem áll módomban ezt cselekedni; azért csak nagy rendszer nélkül, szeszélyesen mutatok be egy-

OBERBAUER A. UTÓDA

BUDAPEST, IV. VÁCI-UTCA 41.

„A legjobb hírnevek örövendő és legrégibb egyházi szerek, ruhák, zászlók stb. gyára“

Arjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

állami iskolák hitoktatását, hanem azon körülmény is, hogy az áll. osztatlan iskolákban — s ilyen a legtöbb! — a tanítók tanítják a hittant; ami magában véve nem baj; de az már baj, hogy az Egyház beleszólási joga ezek ilyenmü működésébe nagyon is kevés, vagy talán éppen semmi. S így egy kevésbé buzgó tanító felelősség nélkül olyasmódon adhatja elő az anyagot, ahogyan akarja . . . vagy éppen nem is magyaráz, hanem egyszerűen „bifláztat“. Holott a hittanítónak át kell hatva legyen a szíve-lelke az Egyház izzó szellemétől. Kell, hogy lelkesedést lássanak a gyermekek tanítójukon . . . A hittanítónak meghatott lélekkel kell bírnia, s Szent Ágostonnal gyakorta fohász-kodnia: „Adj szívet, mely Rólad gondolkozzék; lelket, mely Téged szeressen; észet, mely Felőled elmélkedjék; értelmet, mely Téged értsen!“ . . . (Sz. Ágoston, h. p. Magánbeszédeinek könyve. Pest, 1858.—4. l.)

Aztán kérdés, hogy egy amolyan lágy-meleg katolicitású hittanító konfessorokat nevel-e, vagy inkább — vérszegény keresztényeket . . . Mert éppen ma olyan ifjúságot kell teremtenünk, hogy edzett lelke szilárdul megálljon az Igazság mellett, mely nem olyan „mint a Salamon elejébe vitt csecsemő, hogy két darabra lehessen vágni. De azon nyilvánvalóság, hogy az igazság egy, megoszthatatlan, változhatatlan, leginkább alkalmazható az Isteni kijelentésre . . .“ (Gábor János besz. az „Úri szent vacsoráról.“ Kolozsváron. 1832.—6. l.) Igen, olyanokká kell képez-nünk a szíveket, hogy az Igazsághoz rendületlenül ragaszkodjanak. Mert: „Kötelességeink elseje: szeretni az igazságot, és abban binni. Az igazság Isten. Szeretni az Istent, és szeretni az igazságot,

ugyanegy dolog.“ (Pellico Silvio. kötelességek. II. fej.) — Ma kivált, midőn erős ostromok elebe néz az ősi Egyház, nagy lelkek kellene! Istent, igazságát szerető keblek! Jól állj tehát a sarkadra, katolikus hitoktató; ne hirdesd tanítványaid előtt botrányos közömbösséggel a megalkuvást, a belső aposztáziát.

Azonkívül erkölcsi magatartása, ilyen vagy amolyan cselekvései, szintén sokat jelentenek a hitoktatónál. Mert a példaadás fontos dolog. A tanító-hitoktatónak először is jó példájával kell hatnia. Aztán fel kell ruháznia a gyermekeket azzal a képességgel, hogy tudja „átlátni az álló-tözetet, mely alatt a rossz a szellemnek mutatkozik, hogy azt elcsábítsa; ismerni a módot, mint kell támadásait visszaverni, hadicselái elől magunkat megóvni; de ezt nem felületesen, hanem teljesen, tisztán, világosan tudni, hogy mindig harcra készen álljanak, s minden pillanatban, minden körülmények között bátorozhassanak: ez lényeges dolog . . . mesterségek mester-sege!“ (Balmes. A gyakorlati ész. Pest. 1864. Sz. Istv. Tars. kiad.—63. lap.)

Vajudó kérdésnek kell tehát tekinten-nünk: talpra áll-e a magyar katolikus egyház, biztosítani befolyási jogát az állami hitoktatás körül, intenzíven, uralkodólag; vagy engedi függetlenül működni a hittanításban a nemkatolikus jellegű iskolák világi hitoktatóit?

Egyházunk érdeke, hazánk érdeke, hogy a jogos ellenőrzéssel biztosítsuk a gyermekeknek jó keresztény szellemben való oktatását, képzését. A családok is, — mert hit nélkül oda a szeretet. Az emberiségé. „Mert mi tartja össze az emberiséget? Hit, erkölcs, kegyelet, szeretet, eszmék tisztelete, meggyőződés . . .“ (Greguss

Á.: A materializmus hatásairól. Akad. beszéd. 32. v.)

Biztosítsa hát befolyását az Egyház mindenütt, ahol csak üdvös és szükséges; jelen esetben az állami iskolák hitoktatása körül!

AZ EMKE MÚLTJA.

Az Emke a múlt század 80-as éveit elején megindult országos magyar közművelődési társadalmi mozgalom időrendileg nem első, de erőre és fontosságra nézve legnagyobb közművelődési egyesülete. E mozgalom oka negyedszázad előtt az európai nemzetközi feszültség, melyet az 1877/8. évi orosz török háború és illetve a harmasszövetséget követőleg, Gambetta revanche- és Gladstone „Hands of“ politikájával kezelt fogva, Bosznia és Hercegovina okkupációja s általában a keleti kérdés miatt az elkecsereget orosz pánszlávizmus és rövidlátó szövetségese, a dako-románizmus idéz elő. Ezidőben a moszkvai, szentpétervári, odeszai stb. Szlav jótékonyági egyesületek és a bukaresti Societatea Carpatii, mint a jelenlegi román Liga anyja, 152 titkos bizottsággal, az ismert „orosz emisszárius“-okkal és a „guruló rubel“-el árasztják el az osztrák-magyar államszövetséget és a körülfekvő apró államokat s a Törökországban kipróbált módszer szerint alakozva a monarchiát, a St. jan. elei krivoszei felkeléssel már csak a puskaporos hordó felrobbantásáról van szó, hogy kitörjön az általános európai háború. Egyeidejűleg Oroszország Bessarábia és Galícia felől „Dzsingizkán korára emlékeztető“ lovassággal és a legnagyobb előkészületekkel már meg is kezdte ellenünk a mozgósítást; Romániából pénzt és fegyvereket csempészek be az erdélyi részbe, Bukarestet és a kárpáti határszeleket ellenünk nagy költséggel és lázasan erődítik és minden a készülő nagy vérfürdőre mutat. Kényszerítőleg lép fel erre nézve Oroszországban a nihilizmus, melynek „villám-áramát a pánszlávizmus drótjára kell átszalolni“, hogy így „befejeztessék ami Sanstefánónál abban maradt“ s illetve, hogy „az összes szlavfolymok az orosz tengerbe szakadjanak“. Ezért

egy képet. Kinek-kinek a saját szeme, esze, lelke, hangulata, tudása kell, hogy megadja hozzá a magyarázatot.

Büszkek vagyunk a büszke Poulmannko esikra. Kis állomásokon is nagyon tülekedünk az előkelőségre. A hordárnak fejesztés terhe alatt hagyakozzuk meg: csak Poulmannkocsit!!

Német, Svéd, Norvég — Dán vasuti kocsikban ilyenforma a berendezés: III. osztály, nagy, szellős, tágas, világos kocsik. Ugynevezett kilátó ablakkal. Minden kocsiban nagy, metszett üvegekben üdítő friss ivóvíz és mellette a tartóban poharak. A toiletszobában és a szomszédos fülkében hasonló felszerelés. A falon levő szekrényben tisztára mosott vasalt törülköző, melyre minden egyes utasnak joga van. A másik szekrényben egész oloszlop emelkedik, négyzetű kis szappanokból. Használat után a törülközőket a földön levő drótkosárba dobja az utas. Önkénytelenül is az az első gondolata az embernek, hogy: hát ezeket nem lopják el! — Nem. Minden kocsiban hőmérő van elhelyezve. A padok háta elébb, vagy hátrább tolható. Aki szemközt, vagy háttal akar ülni a menés irányának, aszerint a pad innenső vagy hátsó oldalára tolja a hátlapot.

II. oszt.: finomabb kiadásban mindazt megtaláljuk itt, ami már a III. oszt. utasainak kellemezzé teszi az utazást. Egy-egy fülke feltűnően tágasabb, mint a miénk. Az ülések magas hátú pamlagból vannak, melyeket az utas éjszakára emeletes hálófülkévé alakíthat át; olyanformán, mint a hajón szokás.

A királyi koronával préselt pamlag hátából, nappal ott, ahol a bevarrások arányos beosztású kockái láthatók: finom, puha tollú, kisebb-nagyobb párnák rejtőzködnek. Az idegen nem is sejtje ezt, de a „benszülöttektől“ csakhamar eltanulja, hogy szedhetők szét a pamlag magas háta. Irigylésreemlélt jókat lehet álmódni ott!

A kócsi folyósója oly széles, hogy az oldalán leengedhető ülőhelyek sorakoznak és a folyosón levők a legnagyobb nyelvelemmel gyönyörködhetnek a táj szépségeiben, míg mellettük lefelé sétálhat, aki akar.

A folyósók amolyan előszobafele szerepet visznek. Nagy tükrök és fogasok állanak ott sorjában. Oda teszi az utas a felöltőjét és kalapját és úgy lép be a maga kis szalonjába.

Nem kell attól rettegni, hogy valaki elfoglalja a helyünket, amíg felépillantunk. Ugyanis a kalauz, mikor a vasuti jegyet átnézi, egyidejűleg mindenkinek átad még egy számozott je-

gyet és e pillanattól kezdve, azt a helyet nem foglalhatja el más.

A folyósók falán hordozható kis asztalok függenek; akinek szüksége van rá: leakasztja. Minden egyes fülkéből villanyesengő szolgál a vonat személyzetéhez. Cigarettni egyetlen kocsi-ban se szabad. Üde, tiszta levegőt talál ott minden belépő. Minden kocsinak van a folyosón kívül, a lejárattal mellett egy kis szobanagyságu tere, ahol füstfelhőbe burkolózhatik saját egészsége gyönyögtetésére, bárki. A más egészségére, a tiszta levegőre azonban a törvény ügyel.

I. osztály. Ekkora úr még nem voltam! Külföldön nem utaztam még rajta, de megbámultam egy expresszkocsi színes, mozaikkal rakott villogó falát, etázseren elrendezett író, írókészeleket.

IV. osztály. Ilyen szegény még eddig szintén nem voltam. Azomban megnéztem és ott utaztam egyik állomástól a másikig a szobanagyságu szabad tere, melyet körös-körül fapadok határolnak. A sarokban nagy vaskályha áll. A szoba közepén munkásemberek tarisznyái pihennek a földön. Rám szegeződnek a villogó, csodálkozó tekintetek.

Ahol ezek a vonatok elrohannak, azokról az országokról én mesélni fogok.

a Szlav jótékonyági egyesületek támogatói élen a legmagasabb cári pártfogástól kezdve, a külügyminiszter, az összes miniszterek és a hadsereg első tisztjei állanak. És az 1879: 18. és 1883: 30. t.-cz-ből kiindulól, mely nálunk a nép és középiskolákban tantargy, tehát nem tanyelvképpen elrendeli az államnyelv tanítását, botorul belejártsza, megindulnak ellenünk a nagyemeterszagi Schulverein honi igazgatásai, Aufuf-jei és „Protest-jei is, míg az olasz irredenta az Adria partvidékekért 82. dec.-ben Triestben Felsőes királyunk ellen egyenesen a nemzetiség vetemedik. 81. máj. 12-én ekkor jön össze a nagyszabani román nemzeti konferencia, mely lényegében az unió, kiegyezés, dualizmus és hármasszövetség ellen foglal állást, megindítja a Memorandumok és Replikák, a külföld előtt ragalmazó iratok áradatát; Erdélyben és Romániában kihívó és tüntető maj. 15-iki és százéves Hóra ünnepeket ül s még az erdélyi szászok is 84. aug. 20-án Nagyszabani a berlini Schulverein küldötteivel ölelkező 700 éves, magyarellenes Hermann-ünnepet tartanak. Ez időben Rezső királyfi, trónörökös 82. júl.-ától, néhány év múlva beállt kora haláláig, Erdély uraitól körülveve, vadászati címén járja az erdélyi részt, melyet mind a német, mind az orosz katonái írók „a monarchia legsebbebb pontjának, Achilles sarká-“nak mondanak s nemzetiségi katonai lapok sürgetése, a határerődök számbavételére beutazza Erdélyt Beck altábornagy, vezérkari főnök is. Mert „olyan izzó a légkör, — írják a lapok — mint nyárban a vihar előtt“.

— Mind e veszélyek közepette, „mint a bárka fehér galambja a vízőzön felett“ jelenik meg a magyar közművelődési társadalmi mozgalom, melynek előfutói a Sárosmegyei és a Temesvári magyarnyelv-terjesztő egyesület, az Emke, a Szatmármegyei Széchenyi-társulat és a budapesti Magyar Iskola-Egyesület s melyek példája más kisebb egyesületekkel foly be arra, hogy a budapesti és kolozsvári sajtó egyhangú sürgetésére 84. dec. 27-én, karácsony harmadnapján Kolozsvárt is a városházán összejöjjen egy kis értekezlet, mely ugyancsak egy „Kolozsvári“, helyi egyesület alapítására hivatott egybe, mely azonban az ekkor kiküldött 27 es s méginkább az ebből választott 5 tagú Alapszabálykészítő-és előkészítő-bizottság munkája által nagyszabású erdélyi jellegűt ölt. Az alapszabályok készítésénél ugyanis számbavételtek mind a fenti vezérelmek, az orosz határszél közelsége, melyről megmondott, hogy a „kozak este még kívül áll s reggelre már az Olt vizében itatja meg lovát“; a Románia irredenta követelése a „Ti száig“, melyről hivatalos térképek terjesztetnek az iskolákban; s a szász túlzók igazgatásai, akik már a nemzeti ébredés idejétől, a reform-korszaktól — amint azt id. Wesselenyi Miklós báró feljegyezte — sugalmakkal látták el a nemzetiségi napisajtót. Számba vétetett újbóli nemzeti életünknek ama hármás megnyilakozása, mely szerint Kossuth Lajos az áll. iskola elvével szemben már 1848. aug. 5-én a képviselőházban kijelenté, hogy: „az államnak nincs feneketlen kútja, melyből kész aranyat merithessen“; Eötvös József báró, Magyarország első közöki minisztere 1867. júl. 3-án Népművelési egyesületek alakításával akarja pótolni az államköltészet hiányait, miután: „Ha van feladat, — monda — melynek megoldására az állam minden hatalma elégtelen, az a népművelés“; s 1884. nov.-ben, különösen Grünwald Belának az áll. közigazgatást mint egyedüli orvosszert követelő beszédével szemben Tisza Kálmán kormányelnök maga adja ki a jelszót, hogy: „Nem tehet mindent az állam, tegyen a társadalom

is.“ A társadalom pedig a „testvéri érzés, a király felelőtlenségét körül való csoportosulás és az egymás megértése“ jegyében, mire eszköz a nyelv, az évszázadok vérzivatarai alatt kúpszult erdélyi magyarság javára megkezdte működését.

Az első értekezletől az 1885. apr. 12-én és aug. 31-én Kolozsvárt a történelmi nevezetességek viadójában, hol 48. máj. 30-án az unió kimondott, megtartott alakuló, illetve tisztválasztó közgyűlésig — miközben Kossuth Lajos „Magyarország jobbkéze“ „jogos önvédelmé-“t hangsúlyozó üdvözlő sürgönye is megérkezik — 25 megyei, városi és járási főkölasztmánnyal, 6303 örökös-, alapító- és reudes taggal, valamint 432.476 K. vagyonnal, mintegy az égből alaszállva, már kész az egyesület ügy, hogy hasonló jelenség az egyesületi élet történetében Magyarországon még alig fordult elő.

A tisztválasztó közgyűlés után a rendszeres és tervszerű Munkaprogram elkészítése, a szakosztályokra osztás, a gyűjtés és a szervezés foly tovább és pedig oly erővel, hogy az Emke kész-vagyonra alig két év alatt, 84. végére 1, aztán 2, 3, majd fokozatosan közel 4 millióra emelkedik amellelt, hogy az erdélyi hitelügy, az ipar és aztán a kultúra érdekében mindjárt a tisztválasztó közgyűléstől megindul a kiható akció. A fejlődésben nagy lépés előre, hogy 85. és Apost. kir. Felsőes, aki a nemzetiségi túlzók igazgatásait, így 1881. okt. 14-én Szegeden, 1884. szept. 30-án a legmagasabb trónbeszédben Budapesten erőteljes szavakkal már ismételtel elítélte, 87. szept. 13-án Kolozsvárt legkegyelmesebben fogadni és atyai biztató szavaival ellátni méltóztatott az egyesületet s hogy 88. febr. 10-én megengedvén, mikép Rezső trónörökös, királyfi Ö Felsőes, Felsőes nejevel együtt, fővédőként a budapesti nagy operabálon megjelenjenk, ez a legmagasabb királyi tény az egyesület általános támogatására megadta a jelt. (Folyt. köv.)

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tollaal és pénzünkkel az egyházmegyénk érdekeit szolgáló ezen egyet- len lapunkat.

BOLYONGÁSAIM.

II.

Megérkeztünk júl. 4-dikén a lelkigyakorlatok színhelyére a két fővezérral: a Főpásztorral és P. Vargával.

Legalkalmasabb hely a lelkigyakorlatra Csik-somlyó. Már ami a helyet illeti: esendes, félre eső hely, közel a plebániához. Ami a részleteket illeti, sok kívánni való volna.

Bizony az elszállásolás nagyon szegényes és hiányos; igaz, hogy a lelkigyakorlatok a penitencia ideje, de a testnek meg kell adni a könnyelmet, mivel a lélek e napokban nagy munkát végez s a lélek helye a test; e fáradt test nem tudja kiszolgálni a lelket. Tudjuk jól, hogy ezen segíteni n a g y j á b a n nem lehet, de csekély részleteiben — igen.

A közös elszállásolás ne legyen oly nagyon kaszárnyaszerű, szükség volna minden teremben egy terjedelmes asztalra, hova az elmélkedő leülhetne, tintára, papirosra; vagy pedig úgy kellene berendezkedni, hogy lennének hálótermek és nappali termek. Mert hangoztatjuk ezt? A lelkigyakorlat lényege miatt. Ez az, hol nagy setettségben botorkálnak. A lelkigyakorlat nem abban áll, hogy az ember végighallgatja a be-

szédeket s elvégzi a közös dolgokat, ez csak mind bevezetés a nagy munkára, mit mindenkinek magának kell végezni, önmagával. A beszédeket önmagára alkalmazni, terveket készíteni jövőre, reparálás módzatairól gondolkozni a múltat illetően — jó gondolatok feljegyzése — ime ez a valódi lelkigyakorlat, erre volna szükséges az a bizonyos asztal, hol habortlanul foglalkozhatna a lélek. Innét van az, hogy a ki igazi exerciciumot akar végezni — ép a kenyelem miatt — Pestre vagy máshova megy a viszsza vonulás napjaira.

Jól tesztek. Legalább egyszer mindenkinek meg kellene ezt próbálnia. Ezeket megfontolva, felmerült a silentium kérdésének a fontossága. Itt eszembe jut, amit egyszer P. Bota mondott Pesten: „Uraim, mi szvesen látjuk önöket, de ha a silentiumot nem tartjuk meg, kénytelenek vagyunk kiutasítani házuukból, enélkül nincs komoly lelkigyakorlat.“

Teljesen igaz van. Exercicium silentium nélkül csak olyan t e s s e k l á s s é k valami. Nem komoly dolog. Az aranyoslelkű P. Galambos lazarisza, mikor lelkigyakorlatot tartott ez látott a folyosón fecsegő alakokat, megszólította őket: „Bocsánat uraim, hogy háborgatom discursusaikban!“ — Nagy abusus az is, ami ellen teljes erővel kell küzdenünk, hogy harmadik nap delutánján vége a hallgatásnak. Fogalmuk sincs a lelki életéről azoknak, kik így gondolkoznak. Hisz az egész harmadik nap koronája a lelkigyakorlatnak! Szép koronát tesszünk munkánkra, ha ez a korona fecsegésből áll!

Gyöntünk ügyebár? — készülünk a szt. áldozatra —, mennyi gondolat készlet arra, hogy még jobban vonuljunk magunkba. Felre tehát ez abusszal! Silentium pontos betartása, anélkül jobb, ha otthon maradunk. A beszélgetni valókat hagyjuk a befejezés utánra. Zárjuk be őket a kezi táskába s mondjuk nekik: „Ti szvesen esendben maradjatok, majd a negyedik nap kieresztlek benneteket“. Nagyon kedves dolog a találkozás, hogy megváltoztatja az idő s a külső világ az embereket, sokan egész masokká válnak, mint a papnöveldeben voltak! (A ki ilyenkor kerüli a spirituális, annak van valamije a háta mögött; ez oly biztos, mint 2x2=4.) Most voltam másodszer Csiksomlyon ily alkalomkor, ide ezentül évente eljövök, legalább némelyiket egy kis atyai szemrehányással illethek. Első ízben teljesen hidegen hagyott az exercicium. Okai ezek voltak: 1. nagyon rideg volt a terem, elől egy asztal, székek, semmi más, olyan iskolai benyomás. Az idén örvedetesen láttam, hogy oltar van az asztal helyen s az oltáron Sanctissimum; így van rendjén, mindjárt o t t h o n vagyunk. 2) az illető jó Páter olvasta beszédeit s pedig jó hosszas ideig. Azt hiszem, nagyon sokan vannak így az olvasott beszédekkel: semmi hatás, de igaz, van hatása: jótékony álmodat a szempillákra. Sok függ az exercicium körülményeitől: szállás, előadó, kápolna, időjárás, jó pelda s bocsánat, hogy az igazságot is kirjuk: étkezés. Tudvalevő dolog, hogy a lelkigyakorlat alatt mindenféle gyomor-baj elmúlik s az ember farkasétvágygyal rendelkezik.

Ezt nem azért írjuk, mintha kifogásolnók az étkezést, mert az illetékes faktorok is kitünőknek mondták. A bevezető estén — hogy a silentium aztán annál jobb ápolásban részesüljön — P. Varga jóvoltából beszélgetni lehetett. Aztán belekezdünk a nagy munkába, melyről azonban jövőre.

(—v.)

HIREK.

— **Tudomásul!** Az apostoli Nunciatura Bécsből értesítette a kalocsai érsekség útján egyházmegyénket is, hogy mivel ez évben Őfelsége legmagasabb születése napja péntekre esik és több helyen közös ebédet is adnak e napon, azért a hívek megnyugtató-sára, e napon húsféléit is szabad enni. (Ap. Nunciatura, Bécs. 130—131. sz. rendelete.)

— **Személyi hírek.** Tamási Áron és Zomorai Dániel székesegyházi kanonokok nyári szabadságukat befejezve, Gyulafehérvárra hazatértek.

— **Személyzeti.** Püspök urunk előterjesztésére a m. kir. pénzügyminiszter Rak József gyulafehérvári zárdai igazgatót a zalatnai kinstári plébániára plébánosává nevezte ki. Szívvel gratulálunk és erdemenyes munkát kívánunk új állásában.

— **Ünnepi istentiszteletek.** Nagyboldogasszony ünnepét kegyeletes fennyel ülte meg a székesegyháznak hívő serege. Kora reggel sokan jöttek — ősi szokáshoz híven — a vidékről is gyónni. Az ünnepi misét Tamási praelátus végezte, az ünnepi szent beszédet Zomorai Dániel kanonok-plébános mondotta.

Pénteken Őfelsége születése ünnepén és vasárnap, első szent királyunk ünnepén szintén ünnepélyes istentisztelet lesz 9 órakor a székesegyházban, melyre a testületek is hivatalosak. Szent István királyunk ünnepén a szentbeszédet Zomorai plébános mondja.

— **Kedves hír — Romából.** Kegyelmes Püspök urunk külföldi útjában július végén Róma érkezett. Ott a legnagyobb hőségben kora reggeltől késő estig végezte dolgait s szokása szerint minden alkalmat felhasználta, hogy főpásztori teendőit idegenben is végezhesse! Júli. 30-án a Scuola Catechistica del Immaculata gyermekeit bérálták és részesítette az első szent áldozásban, mint Respighi bíbornok vicarius megbízottja. A bérálásnál kétszer beszélt a szülő a nagyszámú szülőkhöz és gyermekekhez. Látszott, mennyire örömet okoz neki, hogy ott, hol a hittantást az iskolából reg származták, hitünk ellenségei a legáldozásban maguk is megáldoznak. Kegyelmes urunk egész megjelenése kedves beszédei s szép ceremóniája igen mely és maradandó hatást gyakorolt az olaszokra. Az első áldozókkal és a scuola maestroival kik közt erdélyi kispap is van, le is fényképezte magát. Ime, Főpásztorunk áldó munkássága kiterjed nemcsak a nagy egyházmegyéjét határoló erdélyi bérceken, hanem az egész országon túl a narancsok szép honába is.

— **Halálozások.** Dr. Atzél Béla, gyulafehérvári kir. törvényszéki bíró, a helybeli róm. kath. egyháztanács tagja, a kath. kör. buzgó szervezője és egyik megalapítója, katolikus közéletünk kiváló nevezetessége, augusztus hó 13-án meghalt. Haláláról családja a következő gyászjelentést küldötte szét: Őzvegy Dr. Atzél Béláné szül. Barabás Angella a maga, a gyermekei és rokonai nevében mely fájdalommal tudatja, hogy felejthetetlen jó férje, apa és rokon Dr. Atzél Béla gyulafehérvári kir. törvényszéki

bíró életének 53-ik, boldog házasságának 23-ik évében hosszú szenvedés után augusztus hó 13-án éjjel 12 órakor elhunyt. Szeretett halottunk földi maradványait a gyszázházban (Nagyboldogasszony utca 2. szám) tartandó róm. kath. szertartás után augusztus hó 15-én d. u. 4 órakor fogják a gyulafehérvári köztemetőbe örök nyugalomra helyezni. Lelki üdvéért az engesztelő szent miséldozat e hó 16-án d. e. 1/29 órakor fog az irgalmas nővérek zárdatemplomában az Egke Urához bemutatni. Nyugodjék békében! Gyulafehérvár, 1911. augusztus hó 14. dr. Atzél Béláné sz. Barabás Angella neje, Atzél Aladár, Atzél Elemér, Atzél Elma gyermekei, Barabás Karoly apósa, Dr. — Atzél Béla nevet, széles körben ismerte a magyar jogászvilágis. Több jogi munkát írt, melyeket a járási bírók, szolgabírók, rendőrkapitányok, községi előjárók és ügyvédek állandó kézikönyvül, a jog hallgatók pedig tankönyvül használnak. Tevékeny tagja volt az erdélyi róm. kath. irodalmi társulatnak is, melynek körében gyakran részt vett, lapjában egyházi és közigazgatási cikkeket írt és felolvasásokat tartott. Az örök világosság fenyveskedjek neki.

Burger Arthur székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnáziumi tanár haláláról lapunk zártak kaptak az alábbi szomorú hírt: „A székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnázium tanári kara szomorodott szívvel jelenti, hogy szeretett kártarsa Burger Arthur főgimn. rendes tanár életének 33-ik, tanárkodásának 10-ik évében, igaz keresztényi türeléssel viselt hosszas szenvedés és a betegleg szentségének többszöri áhitatos felvétele után, folyó hó 14-én déli 12 órakor az Úrban esendően elhunyt. A boldogultnak hűli tetemét folyó hó 15-én (kedden) délután fél 5 órakor fogjuk a róm. kath. temetőbe nyugvóhelyére kísélni. Lelke üdvéért az engesztelő szent miséldozatot folyó hó 17-én (esütörtökön) d. e. 9 órakor mutatják be a plébánia-templomban a Mindenhatóknak. Az ő. v. f. n. Székelyudvarhely, 1911. evi aug. hó 14-én.”

— **Készülődések hadgyakorlatra.** Helyőrségünk naponként végezi nehéz hadgyakorlatait, előkészületül a dandárgyakorlatokra, melyre a jövő hét folyamán fognak innen bevonulni.

— **Kápolnaszentelés Málnásfürdőn.** Lovag Terntheil Henrik budapesti középiskolai tanár, málnásfürdői birtokos és több villa tulajdonosa, egyik villájában szép berendezéssel — ideiglenes jellegű — kápolnát létesített, hogy addig is, míg nemesen építést, megvalósíthatja, Málnásfürdő róm. kath. vallású vendégei lelki szükségleteiket kielégíthessék. Terntheil tanárnak eme cselekedete nem szorul dicseretre, de ha meggondoljuk, hogy korunk keresztényellenes irányzata ijesztő mérveket ölt s még a magasabb körök keresztény felfogását is megmetyezi s oly irányzatok karjaiba vezet, ahol egyetlenegy dogmát ismernek: lerombolni az oltárokat és trónokat — és a hol az egyedüli vége: kiölni a lelkekből a vallásos érzést; lehetetlen a halás elismerés hangján meg nem emlékezni Terntheil nemes cselekedetéről és arról a mely vallásosságról, mely neki és egész családjának lelki világát beanyazza. Missziót teljesített Málnásfürdőn s ez által lehetővé tette, hogy egy kis székely fürdő esetleges kellemetlenségeiért a róm. kath. vallású fürdőzők lelkiükben keressenek kárpótlást. Terntheil ezen tevével is bebizonyította, hogy a társadalom azon dolgozó tagjai közé tartozik, kik egész életüket a köznek szentelik, de tudják, hogy a helybelők jobban érvényesülnek, valamint tudják azt is, hogy társadalmunk mai szerencsétlen berendezése miatt a hivatalos erkölcs ama tanítása,

hogy a nemes irányú, becsüleletes munka jutalmat érdemel, nem érvényesülhet. Csak előre lovag ur, lobogtassa magasan egyházunk szent lobogóját! A kápolnaszentelést Várady Gyula mikóújfalui plébános végezte nagy közönség részvételével mellette s a tőle megszokott magas szárnyalású szentbeszédében szólította fel hallgatóságát, hogy kövessék Krisztus tanítását.

— **A főnevelő intézetekben úresedésbe jött alapítványi helyek betöltése.** I. A kolozsvári kettős főnevelő intézetbe a folyamodók közül felvették: a) az egyetem tanfolyamra: Bakó Kálmán, Kacsó László, Schmotzer György, Kádár Ferenc, Klatrohecz Endre, Szőnya Károly, Rózsa József, Uhlyarik János, Mihály Gergely, Veress Gyula, Tanács István, Riedel Ervin, Gáspár Endre, Király András, Khell Bogdán, Márkos Albert, Nyágyula Béla, Csernátó Albert; b) a gimnáziumi tanulók közül: Antalffy Sándor VI. o. t., Késnárky Ferenc IV. o. t., János József III. o. t., Lebedi János II. o. t., Rici Árpád II. o. t., Novák Sándor V. o. t., Tutsek Sándor IV. o. t., Faragó Karoly II. o. t., Puskás Jenő II. o. t., Franchy Ferenc Károly.

II. A csikseredai főnevelő felvették: Kádár István VIII. o. t., Magyar Gerő III. o. t., Csibi Lajos I. o. t., Szabó Gyula I. o. t., Eigel Mihály III. o. t., Bence József II. o. t., Darvas Béla I. o. t., Pozsonyi Atilla. (A Bálint-Bors alapítvány később fog betölteni.)

III. A gyulafehérvári főnevelőbe felvették: Nagy Dénes V. o. t., Hary Gyula II. o. t., András Aladár III. o. t.

IV. A kézdívasárhelyi főnevelőbe felvették: Both Ernő I. o. t., Mike Gábor III. o. t. pedig a Demény-Szabó alapítványról átteleített a közalapítványra.

V. A marosvásárhelyi főnevelőbe felvették: Mischinger András VI. o. t., Győri Antal IV. o. t., Szoboszlai Dénes IV. o. t., Petres József II. o. t.

VI. A székelyudvarhelyi főnevelőbe felvették: Deak Antal I. o. t., Fazakas Imre I. o. t., Miklós István I. o. t.

A nagyszabonyi Terezarva háza a következők vették fel: a) a fiúk között: Gergely László, Fancsali Fülöp, Quittmann Lajos, Czobél László, Lőrincz Tamás, Borbély Antal, Czibalmos Viktor, Biluska István, Molnár József, Márkos Zoltán, Wlassák István; b) a lányok közül pedig: Garasi Margit, Dohi Lujza, Mihalik Katinka és Kovács Ida.

— **A kolozsvári Marianum.** A Miasszonyunkról elnevezett iskolanővérek vezetése alatt álló intézet új palotájában, Kolozsvár legelőkelőbb helyén és legelőkelőbb részén folyó évi szeptember hó elsejével megnyílik. Az intézetben van: elemi és polgári leányiskola, egy éves női kereskedelmi tanfolyam, háztartástani intézet, és — mint a legelső és egyetlen ilyen intézmény: női felső kereskedelmi és leánygimnázium.

A hároméves felső kereskedelmi iskola harmadik osztályának elvégzésével a növendékek rendes érettségi bizonyítványt kapnak, amely a szorosan vett kereskedelmi pályákon kívül a minősítési törvény (1883. I. t.-c.) értelmében oly állami hivatalokra is képesít, ahol a nők már eddig is alkalmazva vannak. Ily érettségi bizonyítvánnyal beiratkozhat a növendék a kereskedelmi iskolai tanárképzőbe is. — A szak tárgyakat szaktanárok tanítják.

A leánygimnázium nyilváníthatóságig jogilag nyílik meg, még pedig az I. és V. osztály. A kiki az V. osztályra iratkozhatnak, előbbi tanulmányaik beszámításával

elkészülnek a különbözeti tárgyakból és egyben az V. osztály anyagából is úgy, hogy az 1911. — 12. iskolai év végén a gimnázium V. osztályából bizonyítványt nyerhetnek.

A Marianummal kapcsolatos internátusba az elemi iskolától veszi már fel növendékeket az intézet.

Prospektust küld, előjegyzés-eket elfogad és bővebb felvilágosítást nyújt a Marianum főnöknője Kolozsvárt.

— **Mintázási tanmenet.** A népiszkolai kézimunka oktatás — agyagmintázás — sikerét biztosító nagyszabású munkát „Mintázási tanmenet”-et állított össze és adott ki Hurgita Nándor székelyudvarhelyi áll. kő- és agyagipari szakiskola igazgató, szobrász. Szerzőnek ezen, az agyagmintázás minden részletét felölöl értékes munkája két részből áll: a mintázás tanítására vonatkozó összes tudnivalókat magában foglaló Vezérleírásból és a gyakorlati kivitelhez mintákat adó 84 drb. gipsz minta és 14 drb. fali rajzlapból. Nemcsak a szakember, de a népiszkolai tárgykörrel teljesen ismerős és otthonos gyakorlati tanító munkája is ez a Tanmenet, mert szerzője a székelyudvarhelyi szakiskolai tanulókat, továbbá az elemi népiszkolai és alsóbb osztályú középiskolai tanuló ifjúságot már esztendőök óta tanítja a mintázásra. Az elismeréssel adózó kedvező bírálat alapján a Mintázási tanmenettel a vallás- és közoktatásügyi miniszterium 3285—911. számú rendeletével engedélyezte és a taneszközök jegyzékébe felvette. Az egész munka ára 75 korona, melyet iskolák részére, a helyi kívánások szerint részletfizetés mellett is szállít a szerző. Megjegyeztetik azonban, hogy ezen árban a szállítási, csomagolási és ládaköltségek nincsenek beleszámítva. Megrendelési cím: H u r g i t a Nándor áll. szakiskola igazgató Székelyudvarhely. Melágen ajánljuk ezen kiváló szakmunkát az érdekeltek figyelmébe.

— **A magyar liturgia.** Közismert azon mozgalom, a melyet a gör. szert. kath. magyarok a magyar nyelvnek az egyházban való érvényesülése érdekében illetékes helyen indítottak és a melynek élén a nagytudományú Valyi János dr. eperségi és Firczak Gyula ungvári püspökök állottak. Innen-onnan tíz esztendeje múlt el a gör. szert. katolikus magyarok római nagy zarándoklata óta. Ezen idő alatt nagyon megerősödött és tért hódított a vagy a más nyelvkkel való egyenrangúsításért, mert az iskolák állandóan nevelik és növesztik azt a tábort, a melynek ereje előbb-utóbb ki fogja vinni a teljes sikert. Hogy a tanuló ifjúság a görög szertartás rendjét megkedvelje és szerezze megőrizze, az említett két püspök tanfőit megfelelő tankönyveket szerkesztettek magyar nyelven. Ilyen tankönyv fekszik most előtünk „A görög katolikusok szertartásán elemei” címen, a melyet Szemán István eperségi egyházmegyei m. tanfelügyelő irt a népiszkolák használatára. Ezen kis könyvecske nagy célt akar szolgálni: erősíteni az új nemzedéket hitében és magyarságában. Szerző e tankönyvet püspökének, Valyi János dr.-nak ajánlja, mint a népnevelésügy nagylelkű pártfogójának, a ki egyházmegyéje iskolaügyét fölvirágoztatta. A kis tankönyv illusztrációkkal is el van látva, bolti ára 60 fillér és a közoktatásügyi Miniszter legújabb rendelete értelmében hazai papírra van nyomva, hazai öntőműhelyből kikerült betűkkel. Az érdekelte iskoláknak és tanítóknak mutatvány-példányt szivesen küld Lévai Mór könyvkiadó-bivalata Ungvárt, kinek kiadásában a könyv megjelent.

— **Összbüntetés kiszabásáról.** A ki tejet hamisít, más által hamisított tejet elad és lefőlőzött tejet ezen minőség megjelölése nélkül hoz forgalomba, három rendbeli kihágást követ el s az összbüntetés szabályai szerint egy tételben kiszabott főbüntetéssel és minden kihágásra külön kiszabott pénzbüntetéssel (mint mellékbüntetéssel) büntetendő. Az elvélést a tárgyalás és az ítélet kézbesítése közli időben az ítélet meghozatala felbeszakítja. (Földmivélésügyi miniszter 95918/1909. számú ítélete.)

— **Radium belezés.** A modern orvosi tudománynak ezt a hatásos gyógyszerkört a legideálisabban módon Pöstyénben találjuk meg. Maga a természet gondoskodott itt radiuminhalációról a szenvedő emberiség számára, mert Pöstyén nagy iszapmedencéi tulajdonképp valóságos radium emanatóriumok. Tudvalevőleg a köszvényét és rheumát gyógyítják leginkább radium segélyével és újabban azt tartják, hogy jórészt a gazdag radium tartalomban rejlik Pöstyénnek eddig megmagyarázhatatlan példátlan gyógyereje.

— **Baleset elhárítása a cséplőgépnél.** A cséplőgépeknél előálható balesetek elhárítása vegett az 1884. évi XXII. t. c. ügy intézkedett, hogy: 1. A cséplési munkáknál csak józan munkások alkalmazhatók; 2. Az cséplődob mellett, etető, kevevágó munkásként csak férfiak alkalmazhatók; 3. A cséplőgépjavitásnál, olajozásnál, tisztításnál, különösen ha a dobkosar vagy toklaszólónál van arra szükség, a cséplőgép előbb megállítandó; 4. A mentőszekrény por és piszkok ellen megvédendő. A cséplésnél keletkező por ellen leghelyesebben és legelőszerebben úgy kell védekezni, hogy a munkások tiszta kendőt kössenek a szájuk, illetve orruk alá. Ezen óvintézkedések szigorú betartásáért a cséplőgéptulajdonos és gépezelő (gépész) felelősek és németi mulasztásokért az ipartörvény 158. ike szakasza alapján 200 koronától 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel sújthatók.

— **Fecskek mint rovarirtók.** A „Journal de la Santé” című folyóirat a következő adatokat közli: A fecskék naponként 15 órán át röpködnek. A fecskékben lévő fiókaiknál átlag minden öt percben fordulnak meg és csőrükben mindannyiszor 12 rovarot hoznak. Ez 15 órán át egy-egy fecske tíz számítja 2160 rovarot tesz ki, nem számítva azokat, melyeket helyben fogyasztanak. Négy hónapi időszakot véve alapul, száz fecske kerekszám 25 millió rovar pusztít el.

— **Keves a krajcár.** Szenzációja van a magyar pénzpiacnak, helyesebben az aprópénzpiacnak. Keves a krajcár. Kifogy, egyre kevesebb lesz az a kedves, fekete patinájú apró pénzdarab, ami azonban, sajna nem jelent egyet azzal, hogy a forintok szaporodnak meg a zsebeinkben. Nem, korántsem. A krajcárok kifogyásának, amelyet most egyformán tapasztalunk a társadalom minden rétegében, egészen más az oka. A kétfilléresek verését már a tavaly beszüntették Körmöcbányán. Az államnak erős szándéka egészen kivonni a forgalomból a krajcáros pénzdarabokat, hogy helyettük az egyfilléresnek, mint a mi pénzszerzésünk alap-egységének adjanak helyet.

— **A saját termései bor kismértékben való eladása adómentes.** Szőlőgazdáinkra nézve igen fontos határozatot hozott most a közigazgatási bíróság. Nagyon sokszor megtörtént, hogy bortermelők, akik bortermésüket nagyban (50 literen felüli mennyiségben) eladói nem tudják vagy a kismértékben való értékesítést különféle okokból előnyösebbnek tartják, saját termései boraiknak kis mértékben (zárt palackokban) való

eladására kérnek engedélyt a kir. pénzügyigazgatóságtól. Ezeknek az engedélyeknek a megnyerése nem ütközött eddig semmiféle akadályba. Megadták az engedélyt mindenkinek, aki kérte. A korlátlan italmérők (koresmárosok, vendégfősök) érdekeit ugyan meglehetősen sértették ezek az engedélyek. De a kincstár érdekeit annál kevésbé. A korlátlan italmérők italmérési illetéket és kereseti adóján felül igen csinos összeget kapott a kincstár a saját termései borok kismértékben való eladásával foglalkozó szőlőgazdák italmérési illetéke és kereseti adója címén is. Az utóbbi bevételétől ezután elesik a kincstár. A közigazgatási bíróság ugyanis kimondja, hogy a szőlőbirtokos, ha szőlője természet eladja, csak a földadóval mar megprvott jövedelmét váltja pénzre és az ekként pénzre tett, már megadóztatott jövedelme után külön kereseti adót fizetni nem tartozik, különben ugyanazon adóalánynál ugyanazon jövedelemnek kétszeres megadóztatása állna be. Azon körülmény, hogy a bor termését nem nagyban, hanem kicsinyben árusítja el és hogy ehhez fennálló törvényeink értelmében pénzügyi hatósági engedély szükséges, a kereseti adókötelezettséget nem állapíthatja meg. A szőlőbirtokos borát akár nagyban, akár kicsinyben adja el, szőlőbirtokának hozadékát értékesíti és a kicsinyben való eladás nem minősíthető a földadónál való eladás nem vett személyes keresetnek.

— **Bor és sör mint dezinficiáló szerek.** Nem babonaság, hogy a máskülönbön egészségtelen viz bor hozzáöntése által jórészt veszélytelenné válik élvezőjére nézve. A mai koleras és tifuzos időben nem lesz helytelen tárgyalásgosan megírni, hogy voltaképpen hogyan áll a tudomány a bor és sör dezinficiáló képességével szemben. Az 1893-iki hamburgi kolerajárványnál meglepetést keltett, hogy a sörgyarak alkalmazottai közül egyetlen egy sem kapta meg a veszedelmes betegséget. Hogy ez nem volt véletlen, azt hasonló egyéb esetek is beigazolták. A kísérletekből, amiket később e tapasztalatok alapján folytattak, bebizonyult, hogy a sörben a kolerebaktériumok egy-két óra alatt okvetlenül elpusztulnak, sőt a világos sör még hamarabb is megöli a bacillusokat. A sörnél sokkal jobb dezinficiáló szer a bor, amely percek alatt pusztítja el ezeket a kártekonny végvényeket. Pick „Archiv für Hygiene” című egészségügyi folyóiratban el van mondva, hogy a sörben elhelyezett virulens kolera-eribriök öt-tíz perc alatt már tönkre mentek. A tifuzbacillusok pedig még ennél is rövidebb idő alatt pusztultak el tökéletesen. Ezzel a kérdéssel kimerítően foglalkozik egy Seiler kiváló bakteriológus, aki a következőkben írja le kísérleteit a Journal Suisse de Chimie és Pharmacie című svájci tudományos folyóiratban. Azáltal, — mondja Seiler — hogy közönséges ivóvizet különböző fajtájú borokkal kevert össze, a vízben levő bacillusok nagy részét megölte. E kísérleteknél kiütni, hogy a fehér boroknak nagyobb a bacillusölő képességük. A legjobb eredményt akkor érte el Seiler, amikor egyenlő mennyiségű bort és vizet kevert össze. Inficiált ivóvizet ilyen keverék útján igen rövid idő alatt teljesen fertőtlenített és az egészségre tökéletesen ártalmatlanná tudott tenni. Arra a kérdésre, hogy a borban és sörben mely anyagok azok, amik fertőtlenítenek, a válasz az, hogy majdnem az összes alkotórészek ilyen tulajdonságúak. Főleg azonban ez a tulajdonsága a borban levő szánsavnak és a tiszta alkoholnak, amelyek a borban levő élesztővel együttesen igen erős bacillusölő mérget adnak. Az eleven élesztőgombák igen kiválóan hatnak a borba kerülő bacillusokra, azt lehet mondani,

harcot folytatnak a betolakodó mikroba ellen, amely harc a kolera és tífuszbacillusoknál a terjedő gombák győzelmével végződik. A bor és sör, azért, mert erjedési procedurán mentek keresztül, dezinficiálnak. A cukortartalmú italok, mint pl. a tej, limonádé, gyümölcs nedvek stb. ebből a szempontból éppen a legveszedelmesebbek, a cukor és a nyers víz bacillustelepek, amelyek gyorsan fejlesztik és szaporítják el a szervezetre károsan ható mikrobaikat. Ugyanilyen a tulajdonsága több ásványvíznek is, a mesterséges selters vizek pedig határozottan veszedelmesebbek. A kolera és tífusz ellen való védekezés lehetősége tehát a borral és sörrel adva van és koleraepidémia idején ajánlatos is, hogy a vizet borral keverve igyuk. (Persze ebből nem következik az, hogy alkoholistákká legyünk. Sőt a túlságos alkoholfelvezetnel ezek a jó tulajdonságok fölmondják a szolgálatot és előállanak a káros következmények, az t. i. hogy a bacillusok mérgek, magát az emberi szervezetet támadják meg. Szerk.)

— Nagyon kérem mindazokat, kik a páncélesek templom javára gyűjtőívet kaptak, hogy a gyűjtőívet lehetőleg gyorsan küldjék vissza. Kide, 1911. augusztus hó 12. Olasz András, plébános.

— **Hirdetmény.** Az Alsó-Fehérvármegyében Alsősóra községben újonnan berendezett postahivatal működését 1911. évi augusztus hó 11-én megkezdte. A postahivatal teljes fel- és leadószolgálatot teljesít és a postatakarépenzár közvetítő hivatala ugyanúgy is működik. Nevezett postahivatal kézbesítő köre Alsősóra és Alsótárlaka községekre terjed ki és összekötését a postahivataltól Tartaria (Alsótárlaka) megállóhelyre naponként kétszer közlekedő gyalogküldőnéjártat közvetítésével a Budapest—Gyulafehérvár 5. és a Gyulafehérvár—Budapest 6. sz. mozgóposták útján nyeri Kolozsvár, 1911. július 28. A posta-távirdaigazgatóság vezetője helyett: Filep, pt. tanácsos.

— **Hirdetmény.** Gyulafehérvár állomáson a vasutou érkező árúk késedelmes elszállítása folytán bekövetkezett torlódás miatt a vasuti üzletszabályzat 80. §. 8-ik bekezdése alapján és a kereskedelemügyi m. kir. Miniszter úr Ó nagyméltóságának f. évi június hó 23-án kelt 42256 sz. alatt kelt magas rendeletével nyert felhatalmazásból kifolyólag folyó év augusztus hó 20-tól kezdve visszavonásig mindazon darab és kocsi-rakományu teherárúkra, melyek akár fedett, akár szabad rakhelyen tartandók a díjszabás szerinti fekbérmentes időt annak felére leszállítjuk. Arad, 1911. évig augusztus hó. Üzletvezetőség.

CSARNOK.

Papi-otthon-egyesület.

Irta: **Gagy György.**

IV.

(Folytatás és vége.)

Miután közözhaj a papság körében oly otthon létesítése, mely úgy az üdülő, mint gyöngéledő, vagy nyugdíjas papársak igényeit kielégítse, másrészt meg nyilvánvaló dolog, hogy ily intézmény alig valósulhat meg az egyházmegye szűk keretében, annál kevésbé egyházmegyei alapokból — az a kérdés, mi módon alkothatná meg a magyar papság e fontos és életbevágó szociális intézményét?

A külföldi hasonló intézmények sikere — meg a hazai kísérletek sikertelensége azt bizonyítják, hogy ily alkotás nem lehet magánvál-

lalkozás; nem is egy-két esperes kerület, de sőt egy egyházmegye sem elég keret ahhoz, hogy ily intézmény szilárd alapon, maradó szervezettel és biztos forgalommal létesüljön.

Papi-otthont csak egyesületi alapon lehet létrehozni. Egyesülésben az erő: egyesülés fúzi az érdekszalakat az ily intézményhez, az érdeket biztosítja fennállását, s így célja elérését. Porszemekből tömörül a szikla, mely dombokat hordoz, míg a magános porszemet elsöpri a szél. Ha minden pap átérzné, hogy neki már hivatásánál, életműdjánál fogva más igényei vannak, mint a világiaknak, s ezen igények nem minden környezetben, milieuban elégíthetők ki: akkor komolyan kellene törekednie arra, hogy legyen fáradságában testének-lelkének üdülő betegségében gyógyuló, öregségében nyugodt otthona. Ha Magyarország 10000 papja közül csak 1000 tagja is volna az együletnek, már nagyszerű eredményt lehetne elérni. Az egyesület hamarosan oly állapot tudna összehozni tagdíjakból, alapítványokból, gyűjtés és ajándékokból, hogy pár év alatt megnyithatna egy alkalmas helyen papi üdülő otthon, ugyanott, vagy más helyen a szükség szerint papi szanatoriumot és tovább nyugdíjas otthon. Vagyona gyarapodásával és e forgalom szerint bővíthetne szociális tevékenysége a papi státus körében. Arról pedig meg vagyok győződve, hogy ha külföldi hasonló célú egyesületet támogathat 200 magyar pap, akkor magyar földön magyar intézményt még többben, még nagyobb örömmel támogatnának. Tegyük fel, hogy csak egyházmegyénk papságából 200 tagja akadna az együletnek; és pedig alapító tag a 200 kor., 10 örökös tag a 100 kor. = 100, — pártoló tag a 5 kor: 90. Ezén tagdíjakból már kezdetben előállana az első év végén:

$$\begin{array}{r} 10 \times 200 = 2000 \text{ K.} \\ 100 \times 100 = 10.000 \text{ „} \\ \underline{90 + 4 = 3600} \\ 15.000 \text{ K.} \end{array}$$

Ha azután világi tagokból, kik az egyházzal éreznek, szervezők az jötevék osztályát, s az egyházmegye 225 plébániája szerint átlag legalább 4—5 tagot nyernének meg az 1 kor. tagsági díj fizetésére — már ez által évi 1000 koronát egy kis gondal össze lehetne gyűjteni. Ha Franciaországban az „Oeuvre des Campagnes” egyület annyi érdeklődést tud kelteni a szegény papok és plébániák segélyezésére, a mi népünkben is bizhatunk, hogy ily célhoz filléréivel szívesen hozzájárul.

Sőt azt hiszem, hogy a papság a maga erejéből is könnyen, minden megerőltetés nélkül összehozhatja alapvagyont az együletnek. Mily szép dolog volna, ha az elhalt tagtárs az egyület javára is hagyna végrendeletileg bizonyos összeget. Mert bizony akárhányszor a kis hagyaték ügyis illetketlen kezébe jut, s nevető örökösök gunyolódna a papbácsi reverendáján. Miért nem lehetne pl. életbiztosítást kötni az ily otthon javára, főleg, ha a papnak senkije nincs? Az otthon az ily jötevényeket mindenesetre sokkal inkább megérdemelné, mint sok haláttalan örökös.

Nem célok felsorolni mindazon jövendeli forrást, melyeket egy ily egyesület igénybe vehet; annyi azonban bizonyos, hogy az épületeket nem a tetőzettel kezdik, hanem a fundamentumon, s hogy intézményeknél elsősorban a lapot kell teremteni, mert csak reális hipoteka nyújt biztos alapot az esetleges kölcsönnyelteknel is. Hogy adományokat, alapítványokat örömmel fogadna az egyesület, s úgy anyagi, mint erkölcsi támogatást a papság illetékes főpásztoraitól is szerénytelenség nélkül

remelhetne; ezt szükségtelen említenem. Ennyit általánosságban az egyesület céljáról és anyagi eszközeiről.

V.

Az egyesület feladata volna tehát alapot gyűjteni, s az anyagi eszközök birtokában és arányában felépíteni és fentartani az egyület otthonait. Az egyület tagjainak szükséglete szerint háromféle otthonra volna szükség. Külön az üdülőnek, külön a beteg, vagy gyöngéledőnek, s külön a nyugdíjasoknak, kik azt igénybe akarják venni. Ezen otthonok a célnak megfelelően akár egy alkalmas helyen — de külön-külön pavilionszerű osztályokkal, — akár több alkalmas helyen épülhetnek.

Mindenesetre az volna legcélszerűbb, és legolcsóbb megoldás, ha a háromféle célra egy — de legalkalmasabb helyen lehetne otthonot létesíteni, egy nagy területen, külön-külön osztályokkal, egységes vezetés és igazgatás mellett. Így biztosítva volna az intézményforgalma, melyet okvetlen megkíván az intézmény ellátására alkalmazott apácák foglalkoztatásának kérdése is. Ha az egyület mindennek előtt alkalmas telket szerez, fokozatosan kiépülhetne mindhárom szükségletnek megfelelő otthon ugyanazon területen is.

Az otthonok a tagok létszáma és remélhető forgalom szerint 15, 20, 25 szobás épületek lehetnének közös kápolnával; ebéddéllel, társalgókkal, személyzeti lakásokkal, fürdő és mellékhelyiségekkel, legalkalmasabban kisgazdasággal és nagy kerttel, a mint az udvarhelyi tervezet is komtemplálja.

Az otthonegyesület tagjai volnának a fővédnök és védnökökön kívül:

1. alapítványos tagok, — kik egyszerre vagy részletekben 1000 kor. lefizetésére köteleznék magukat.

2. alapítók: kik egyszerismindenkorra 200 kor-t.

3. örökös rendes tagok: kik egyszerismindenkorra 100 kor.,

4. pártoló evdíjasok: kik évi 4 kor.,

5. jötevé világi tagok: kik évi 1 k. fizetnének.

Ezen egyesület papi tagjainak jogaiban alánna: alapszabályszerűleg megüajpíttandó m é r s e k e l t d i j e r t igénybe venni:

1. az egyesület üdülő otthonában lakást és ellátást;

2. betegség, vagy gyöngéledés esetén az egyület szanatoriumában teljes ellátást és ápolást;

3. nyugdíjazás esetén csendes otthonot teljes ellátással és gondos ellátással;

4. elhalt tagtárs temetési költségeit az egyület fedezné, s az egyesület kápolnájában lelkiüdvéért szent mise végeztetnék.

Mindaddig, míg az egyesület vagyoni állapota annyira fejlődne, hogy e hármas szükségletet kielégíthetné (külön-külön otthonok építésével) a célt kezdetben elérhetőnek vélném az által is, ha az egyesület megfelelő helyen alkalmas épületeket bérelne, s ezeket rendezné be céljaira. Avagy úgy is meg lehetne oldani a kérdést, ha valamely erre vállalkozó szerzetesházzal szerződéses viszonyba lépve, ezeknek gondjaira bízna az egyesület rászoruló tagjait.

Az egyület szervezete.

A papi otthonegyesület szervezetét az elkészítendő alapszabályok részletesen megállapítanak. A tagok jogait a közgyűlésen gyakorolnak. A közgyűlés választja a választmányi tagokat, s az egyesület vezetőhivatalnokait, elnököket, titkárt, pénztárost, ellenőrt az alapszabályokban meghatározandó időre és jogokkal. A

közgyűlés, választmány, igazgatás hatáskörét, teendőit szintén az alapszabályok írják körül. Ily módon az egyesület autonóm volna, s mint ilyen a fővédnök s védnőkök oltalma alatt állana.

Mi volna tehát a legközelebbi teendő? Az, hogy a kik a papi otthon-egyesület eszméjét magukévá teszik, s azt megvalósítani óhajtják, — társuljanak, tömörüljenek, — s tagsági számdékukat, mely egyelőre még semmire sem kötelez, — hozzák az ezen egyesület megvalósítására kiküldött bizottság tudomására. (Cím: Főesperesi Hivatal. Csikszentkirály. Csikm.) A jelentkező tagok száma mutatja meg, mennyire vált népszerűvé ez eszme a papság körében, s csak ezután lehet majd a további lépéseket: védnőkök felkérését, alapszabályszerű megalakulást stb. megtenni.

Ellenvetések.

Közel fekvő gondolat, hogy minek Magyarországon ily egyesület, ha a görzi egylet tagjai lehetünk? Hat az igaz, nagy előny a görzi egylet tagjai lehetni, főleg, ha déli klímára van szükségünk. Nem is akar senki a görzi egyletnek konkurrenciát csinálni, mivel az nélkülünk is fenn tudna állni. Sőt Dalmáciában a negyedik sanatoriumra gyűjt jelenleg. Nem tekintve azt, hogy a görzi egylet osztrák politika szerint magyar támogatással is csak osztrák területen építi sanatoriumait, kérdem, vajjon Magyarország területén nem volnának fellelhetők mindazon gyógytényezők: enyhe, mérsékelt klíma, pormentes tiszta levegő, hegyek-tavak, ásvány gyógyvizek, hol üdülők, betegek ép oly eredménnyel tartózkodhatnának, mint a távoli idegenben?

Ha a főváros körül gombamódra nyílnak a különféle sanatoriumok; ha Algyógyon lehetett a munkásoknak, az Alföldön a tüdőbetegeknek, a Balaton mellett a gyermekeknek sanatoriumot állítani, — ugyan mi akadály lehetne annak, hogy az a szegény beteg magyar pap is saját otthonában találja meg üdülését, vagy egészségét, s ne legyen kénytelen a közkórhá-

zakra szorulni vagy spekulációra alapított intézetekben és gyógyhelyeken magát megnyuztatni? Miért legyen kénytelen az a beteg vagy gyöngélkedő pap, klerikus 1000—2000 km. utazást tenni idegen országba, melynek legtöbbször nyelvét sem érti, mint az a szegény klerikus, kit magyar orvosa először Ikába, az ikai orvos meg Meranba küldött? Tengeren át Velence felé a Garda dt mellett utazott a szegény Meranba, gyöngén, kimerülve. Az ikai orvos szidta a magyart, a merani meg az ikait, hogy miért küldötték oly helyre, mely nem neki való. Betegtebb is lett nemsokára, — s midőn elkerülhetetlen sorsát látta, szegény szüleit kívánta még egyszer látni s nekik megmondani, hogy hazai földben kíván pihenni. Meranból haldokolva vitték haza, miután kényszerűségről három országban át vagy 2500 kilométernyi ótat beteg meggett. De jó lett volna szegénynek itthon egy papi sanatorium!

„Kiki ott gyógytaltja magát, hol akarja!“ Ez is igaz, de hát itt is beválik: „Uram, a mód parancsol!“ Wettenstein ép akkor reklámozta az ő „comain“ jat, mikor a fenti beteg kispap Meranba jött, mert itt napi 5 kornáért teljes pensiot kapott, míg a „Margittligeti Szanatoriumban havi 300—360 kor. alul meg sem állhatott volna. Ilyen drága időtöltést pedig nemcsak egy kispap, de a papság nagyobb állagát képező kongruások sem engedhetnek meg maguknak.

A nyugdíjas papok együttlakásának egy illusztris egyházi férfi megjegyzése szerint az volna legnagyobb nehézsége, hogy „quisque habet suam aconomam,“ ki őt aggrórában is gondolja. Én azt hiszem, hogy ez nem mindenkinél nehézség, főleg ha azon szomorú példákra gondol, minőket mindenki könnyen talál maga körül . . . de a minőknek tárgyalására e hely nem alkalmas . . .

Egy fiatal papársam meg azért venné annak idején igénybe a nyugdíjas otthonot, mert „nem óhajtaná magát gyárilag kezelteni!“ Ezt mondhatná mindenki, ha az otthonegyesületnek

az volna célja, hogy gyárilag kezelje tagjait. Azonban e célra kaszánya is megfelelő. Ép azért akarunk otthonegyesületet, hogy ott aki rászorul, valódi otthonot kapjon. Az otthon fogalma pedig oly helyet jelent, hol mi szívesen vagyunk, hová szívesen visszatérünk; hol egymást megértjük, szeretjük, segítjük, a közös élet nehézségeit pedig elviseljük, egyenként pedig fesztelenül úgy leszünk, úgy élünk ahogyan otthon szokás. Ez tehát nem gyári kezelés. A papi otthon-egyesület semmi egyebet nem óajt, mint intézményesen biztosítani mindazon előnyöket, testi-lelki javakban nehézség nélkül való részvételést olyankor is, mikor a magánosan élő pap éppen speciális helyzeténél fogva arra leginkább rá van utalva, de a körülmények mostohasága miatt gyakran saját otthonában kényszerhelyzetbe kerül.

Kedves Paptestvereimen a sor nyilatkozni — vajjon ily egyesületre van-e a papságnak szüksége . . . s ha van, alakuljon-e ily egyesület itt Erdélyben — minél előbb!?

Megértés, tömörülés, érdeklődés azon sarkkövek, melyeken remélhetőleg fölépül „Papi-otthon-egyesületünk sub Patrucinio Seti Josephi“ — Concordia parvae res crescunt, discordia magnae dilabuntur.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Tapolca. Dokupírlól a nyomdában semmit sem tudat. Ez az oka talán.

Piski. Nagy ünnepek lesznek ottan, lesz-e tudósító is — Idejekorán?

Aki oly ujságokat vagy más iratokat olvas, melyeket vallásellenes emberek írnak, saját lelkén követ el öngyilkosságot. Stolz Albán.

! Erdély egyik régi megbízható keresztény cége. !

KELETI

**szőlőbirtokos és nagyborkereskedő
SZÁSZSEBES, Szebenmegye.**

Miseborul és házi fogasztásra ajánlja zamatos, kristálytiszta erdélyi asztali és csemegeborait. :-

Tessék boraim kiválósága felől próbarendelés által meggyőződni.

Árak szászsebesi pincéből utánvétellel — jó információ esetén — 1—3 havi hitellel elszállítva értendők vevő hordójában, vagy saját hordómban, amely nyolc héten belül teljesen jó állapotban, bérmentve visszaküldendő.

Borárjegyzék:

1910. erdélyi asztali fehér bor	52
1910. erdélymarosmenti finomvegyes	54
1909. erdélyi asztali fehér bor ..	56
1903. finom erdélyi asztali bor ..	60
1902. fehér pecsenyebor ..	64
1908-9. mnskatály	100
.. som (furmint)	90
.. burgundi vörös	80

Megrendelésnél sziveskedjenek e lapra hívatkozni.

Sürgőnyezim:
KELETI, SZÁSZSEBES.

Posta, táviró, távbeszélő,
vasutállomás helyben. :-

Jól felfogott anyagi érdeke

határozottan megköveteli, hogy hirdessen a **MAGYAR FÜRDŐKALAUZ**-ban. Ez a pompás diszmu, mely ma már nélkülözhetetlen, 1912. január elsején **közjegyzőileg igazolt negyvenezer példányban ingyen** lesz széjjelküldve és megkapja az ország valamennyi orvos, fogorvos, ügyvéd, gyógyszerész, szálloda, étterem, kávéház, sanatorium, fürdő és nyaralótelep, egyesületek, olvasó és társaskörök, azonkívül egész éven át elhelyeztetik a **vasuti és hajófülkékben**, várótermekben, étkező és hálókocsokban.

A nagyközönség **milliói** olvassák egész éven át ezt a gyönyörű munkát, érthető tehát, hogy hirdetési rovata eredményt, illetve felülmul minden más reklámot.

Hirdetési áraink feltűnően jutányosak.

Irjon még ma ingyenes tájékoztatóért!!

MAGYAR FÜRDŐKALAUZ kiadóhivatala,
Budapest, VI., Eötvös-utca 30.

HAZAI IPAR!

ALAPITTATOTT 1770.

Andrásófszky Efraim

műharangöntő Kolozsvárt, Kossuth L.-u. 36. sz.

Ajanlja a főtisztelendő minden felekezetheli magas papság, egyházközség és tkts. gondnokságok figyelmébe Erdélyben legnagyobb

harangöntődjét.

Elvállalja minden fajta harang öntését vagy repedt harangok újraöntését és azok becszerelését. Ajanlja továbbá az általa feltalált s a birodalom mindkét felében kir. szabadalommal kitüntetett **vaskoronás felszerelését** felelősség mellett. Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít.

Költségvetéseket kívánatra bérmentve küldök azonnal.

Tisztelettel **Andrásófszky Efraim.**

Magyar Breviárium.

Egyházi zsolozsmák a Bold. Szűz, az apostolok, vértanúk, hitvallók és szűzek ünnepére és a halottak emlékére.

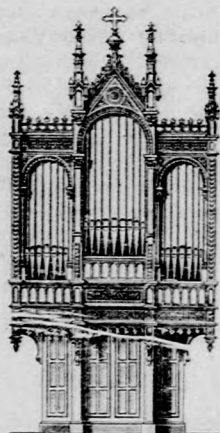
A szent zsolozsma az Egyháznak legidősebb és legfőbb szentek szerettek s melyet semmiféle költészet felülmulni nem tudott. Tizenhét évszázad óta a szent zsolozsmában találtáskéntjeink legfőbb örömeiket és sok szent mondja, hogy a zsolozsma végzésekor az angyalok is velünk imádkoznak, mivel ez a Kath. Egyház hivatalos, köteles imádsága kezdet óta. E lélekemelő himnuszok, szent beszédek és értelmezések magyar nyelven most jelennek meg.

Megrendelhető 5 koronáért. „A Kereszt” kiadóhivatalában Budapest, III. Nád-utca 1. szám.

13

BODA JOZSEF

ORGONA ÉS HARMONIUM ÉPÍTŐ CSIKTAPLOCÁN.

Van szerencsém a főtiszt. papság és a m. t. egyháztanács szíves tudomására hozni, miszerint

orgona és harmonium építő műhelyemet

teljesen ujonnan rendeztem be, minek utánna módomban áll a legnagyobb szabásu orgona építését is elvállalni. Bárminemű javításokat és átalakításokat jutányos árban, pontosan eszközölök.

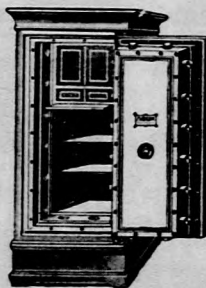
A nagyérdemű közönség pártfogását kéri, kiváló tisztelettel

Boda József, orgona és harmonium-építő Csiktaplocán.

ALAPÍTVÁ 1898.

ALAPÍTVÁ 1898.

Magyar gyártmány.

Tudvalevő, hogy minden egyháznak tűzmentes szekrényt kell szereznie. Amely egyháznak még eddig nincs tűzmentes szekrénye, forduljon bizalommal ::

METEOR

pénzszekrény- és tresorgyárhoz

■■■■ Budapest, VI. Gömb-utca 59. ■■■■

Mintatelep V. Marokkoi-u. 4.,

hol a legegyszerűbbtől a legkomplikáltabb tűz és betörésmentes szekrények kaphatók.

Az Erdélyegyházmegyei központi alapítványi pénztár Gyulafehérvár, a Veszprémi püspökség és a Szent-István-Társulat Budapest stb. szállítói.

Árjegyzék díjmentesen küldetik. ■■■■ Telefon 103-71.